

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษามีความสำคัญต่อมนุษย์ทุกชาติทุกภาษาเพราะมนุษย์ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารใช้ในการแสดงออกทางความรู้สึกนึกคิด และถ่ายทอดวัฒนธรรมต่าง ๆ (ทัศนีย์ ศุภเมธี, 2539, หน้า 1) ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารระหว่างคนในชาติ และยังเป็นเครื่องหมายแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ กล่าวคือ ถึงแม้ว่าคนไทยจะไปอยู่ที่ไหนของโลก แต่ภาษาก็ยังบ่งบอกว่าเขาคือคนไทย ฉะนั้นภาษาไทยจึงเป็นวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงความเป็นไทยได้มากที่สุด จากความสำคัญดังกล่าวภาษาไทยจึงเป็นภาษาประจำชาติไทยที่คนไทยทุกคนต้องเรียนรู้มีความเข้าใจและสามารถใช้ภาษา เพื่อการสื่อสารให้เกิดประโยชน์สูงสุดเท่าที่ต้องการ (วิจิตรา ฐะคำ, 2537, หน้า 1) ดังนั้นหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) จึงกำหนดให้ภาษาไทยจัดอยู่ในกลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ซึ่งจุดประสงค์ก็คือจะได้ใช้เป็นเครื่องมือแก่ผู้เรียนที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ในการติดต่อสื่อสารเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้กลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ การแสวงหาความรู้ความเพลิดเพลินและเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ

การเรียนการสอนภาษาไทยจำเป็นที่จะต้องจัดการเรียนการสอนให้สัมพันธ์กันทั้ง 4 ทักษะ คือ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียนเพราะในความเป็นจริงตามธรรมชาติแล้วการใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวันของคนเรานั้นทักษะภาษาทั้ง 4 ด้านจะมีความสัมพันธ์กันอยู่ตลอดเวลา การฟัง การอ่านเป็นการรับสาร ส่งสารด้วยการพูดและการเขียน ไม่สามารถแยกใช้ทักษะใดทักษะหนึ่งออกจากกันได้ การที่นักเรียนจะประสบผลสำเร็จในการเรียนวิชาต่าง ๆ ได้มากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความสามารถในการฟังหรือความสามารถในการจับใจความของเรื่องที่อ่านแล้วสามารถพูดหรือเขียนถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดจากเรื่องที่อ่าน เขียนขยายความ เขียนบรรยาย เขียนประยุกต์ โดยใช้ความสำคัญจากสิ่งที่เคยอ่านรวมกับความรู้สึกนึกคิดของตนเองออกมาให้ผู้อื่นรับรู้ และเข้าใจ ในสภาพความเป็นจริงแล้ว เด็กที่มีความสามารถในการอ่านจะประสบความสำเร็จในการเขียนมาก มีจินตนาการในการใช้ภาษาดี เพราะเขาได้เรียนรู้แนวทางการใช้คำต่างๆ จากสำนวนภาษาในหนังสือต่าง ๆ ที่เขาอ่านพบ (กรรณิการ์ พวงเกษม, 2533, หน้า 1) จากการประเมินสภาพปัญหา

การเรียนการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทย ปัญหาในด้านทักษะการเขียนของนักเรียนจะมีอยู่หลายประการด้วยกัน เช่น การคัดลายมือ การเขียนสะกดคำผิด การเขียนประโยคผิด การเขียนบรรยายไม่ชัดเจน คลุมเครือ เป็นต้น ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ได้รับการพัฒนา และแก้ไข จากส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตร หน่วยงาน ครูผู้สอน นักเรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลาย บรรจุในแผนการสอนของแต่ละบทเรียน เช่น การเขียนแผนภาพ โครงเรื่อง การย่อความ การเขียนไทย การคัดไทย แต่ปัญหาต่างๆ ก็ไม่ได้หมดไปโดยสิ้นเชิง เพียงแต่น้อยลงกว่าเดิม ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยอีกมากมายเพื่อที่จะพัฒนาและแก้ไขปัญหาให้หมดลงไปได้ในที่สุด

การเขียนเชิงสร้างสรรค์ของเด็กเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ควรได้รับการแก้ไขพัฒนาและส่งเสริม เพราะเป็นการเขียนที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางความคิด สุขภาพจิตที่ดี และสมบูรณ์ของผู้เขียน มีอารมณ์ในการเขียน แม้ผลการเขียนจะหยابหรือละเอียด แต่รูปแบบ และวิธีการเขียนนั้นๆ มิได้ลอกเลียนจากเรื่องหรือเอกสารใดๆ นับเป็นการเสริมสร้างพลังความคิดได้เป็นอย่างดี (บันลือ พลกะวัน, 2533, หน้า 7) ในหลักสูตรประถมศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 กลุ่มทักษะภาษาไทย ก็ได้ส่งเสริมให้นักเรียนได้เขียนแสดงความคิดอย่างเสรี และเชิงสร้างสรรค์ อีกทั้งเขียนแสดงความคิดเห็นเชิงวิเคราะห์วิจารณ์และเขียนแสดงความคิดอย่างมีเหตุผล สามารถนำการเขียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างสม่ำเสมอ และมีนิสัยรักการเขียน ตลอดจนปฏิบัติตนเป็นผู้มีนิสัยที่ดีในการเขียน ด้านทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน ยังประสบปัญหาในลักษณะการเขียนที่ไม่ชัดเจน เขียนตกหล่น เขียนแล้วอ่านไม่รู้เรื่อง เพราะข้อความที่เขียนไม่ติดต่อกัน เขียนเรื่องไม่เป็น ซึ่งสาเหตุก็เกิดจากเด็กไม่มีจินตนาการในทางการใช้ภาษาที่ดี และในส่วนของครูผู้สอนยังไม่มีประสบการณ์ในการสอนวิชานี้ ไม่เข้าใจหลักสูตรการเรียนการสอน และไม่มีความรู้ความเข้าใจในการสอน จึงทำให้การเรียนการสอนเกิดปัญหาและลุกลามไปถึงเด็ก ซึ่งจะทำให้เด็กเบื่อและขาดการฝึกทักษะ ซึ่งมีผลต่อพัฒนาการทางการใช้จินตนาการทางภาษาของเด็กด้วย และจากการสรุปผลจากการประเมินหลักสูตรของกรมวิชาการพบว่า กระบวนการเรียนการสอนในแผนการสอน มีจุดอ่อนเกี่ยวกับการฝึกทักษะการเขียนจึงทำให้เด็กขาดทักษะในด้านนี้ (กิงดาว พุทธพันธ์, 2534, หน้า 2)

ดังนั้นจะเห็นว่า การเขียนเป็นศิลปะในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้ ความคิด ตลอดจนความรู้สึกและอารมณ์ต่างๆ จากผู้เขียนไปสู่ผู้อ่าน กล่าวได้ว่าการเขียนเป็นทั้งศิลป์และศาสตร์ ที่กล่าวว่า เป็นศิลป์ ก็เพราะว่าการเขียนต้องประกอบไปด้วยอุปกรณ์สำคัญ คือ ภาษาที่งดงาม ประณีต สามารถสื่อสารได้ทั้งความรู้ ความคิด อารมณ์ และความปรารถนา ซึ่งการใช้ภาษาที่งดงามนั้นเป็นศิลปะชั้นสูงอย่างหนึ่งของมนุษย์ ส่วนที่กล่าวว่าการเขียนเป็นศาสตร์ก็เพราะการเขียนทุกชนิดต้องประกอบด้วยความรู้ หลักการ วิธีการ และทฤษฎีต่างๆ การเขียนจึงเป็นทั้งศิลป์ และศาสตร์ เป็นศิลปศาสตร์ของมนุษย์ (สมพร มั่นตะสูตร, 2535, หน้า 1)

ในการแก้ไขปัญหการเขียนเชิงสร้างสรรค์นั้น บุคคลสำคัญที่จะช่วยได้คือ ครูผู้สอน เนื่องจากนักเรียนในระดับประถมศึกษา จะยึดและเชื่อฟังครูผู้สอนมากกว่าบุคคลอื่นๆ และการเรียนในระดับประถมศึกษาเป็นการปูพื้นฐานที่จะก้าวไปสู่การเรียนในระดับอื่นๆ ถ้านักเรียนมีพื้นฐานในการคิดและการเขียนเชิงสร้างสรรค์อยู่ในเกณฑ์ดีก็มีแนวโน้มว่าการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์จะประสบผลสำเร็จ ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องรู้จักวิธีการทำให้การสอนน่าสนใจ น่าสนใจ จะต้องรู้วิธีสอนให้นักเรียน เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในทางการเขียน นักเรียนจึงจะเรียนได้อย่างสนุกและมีหลักการที่ถูกต้อง ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ ครูผู้สอนเองต้องหาแนวทางจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อช่วยลดปัญหาให้น้อยลง และส่งเสริมพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ให้ดีขึ้น การใช้นิทานเป็นแนวทางหนึ่งในการช่วยส่งเสริมและพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ได้เพราะนิทานเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยสร้างประสบการณ์ทางภาษาช่วยกระตุ้นให้เด็กรู้จักจับใจความ ได้รู้คำศัพท์ใหม่ๆ ได้เข้าใจรูปแบบการใช้ภาษาในบทสนทนาและยังช่วยเตือนสติให้ข้อคิดแก่ผู้อ่าน หรือผู้ฟัง ช่วยลดความเครียดสร้างความสนุกสนานเด็กจะพยายามจินตนาการเพื่อให้มีอารมณ์คล้อยตามในเรื่องราว ซึ่งเป็นช่วยฝึกฝนเด็กในด้านการฟังภาษาและคำศัพท์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความละเอียดอ่อนและความตั้งใจ (ปิยรัตน์ วิภาสุรณทล, 2532, หน้า 47) และในความเป็นจริงแล้วเด็กที่สามารถอ่านหรือฟังได้ดีก็สามารถแสดงออกมาในรูปแบบของการพูดและเขียนได้ดีด้วยเช่นกัน

จากลักษณะของปัญหาการเขียนเชิงสร้างสรรค์ดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจ ต้องการแก้ไขและพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ จึงได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสร้างแผนการสอนโดยใช้กิจกรรมนิทานเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ให้ดีขึ้น โดยใช้กิจกรรมนิทาน ซึ่งมีอยู่ 7 ขั้นตอน โดยนำแนวการสอนของ บันลือ พลกษะวัน (2533, หน้า 59-66) มาประยุกต์ใช้ คือ

1. การอ่านเพื่อหาคำตอบ หรือถอดโครงเรื่อง
2. การหลอมรวมคำตอบที่ถูกต้องตามลำดับเหตุการณ์ของเรื่อง
3. การตั้งคำถามจากเรื่องย่อ
4. การวิเคราะห์ข้อสรุปแห่งปัญหาของเรื่อง
5. การอภิปราย
6. การส่งเสริมการแต่งนิทานโดยกำหนดปมปัญหาหรือพฤติกรรมการแก้ปัญหาของตัวละคร
7. การส่งเสริมการแต่งนิทานเองตามความสนใจ

ผู้วิจัยคาดว่าเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงวิธีการเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้กิจกรรมนิทานแล้วปัญหาและพัฒนาการทางด้านการเขียนสร้างสรรค์จะเป็นไปในทางที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างแผนการสอนการใช้กิจกรรมนิทานเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อเปรียบเทียบความก้าวหน้า ทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการใช้กิจกรรมนิทาน

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านจอง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2542
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่
2. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่
การเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยการใช้กิจกรรมนิทาน โดยนำแนวคิดของ บัณฑิต พงศ์ขันธ์ มาใช้คือ
 - 2.1 การอ่านเพื่อหาคำตอบ หรือถอดโครงเรื่อง
 - 2.2 การหลอมรวมคำตอบที่ถูกต้องตามลำดับเหตุการณ์ของเรื่อง
 - 2.3 การตั้งคำถามจากเรื่องย่อ
 - 2.4 การวิเคราะห์ข้อสรุปแห่งปัญหาของเรื่อง
 - 2.5 การอภิปราย
 - 2.6 การส่งเสริมการแต่งนิทานโดยกำหนดปมปัญหาหรือพฤติกรรมการแก้ปัญหาของตัวละคร
 - 2.7 การส่งเสริมการแต่งนิทานเองตามความสนใจ

นิยามศัพท์เฉพาะ

กิจกรรมนิทาน หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นโดยใช้นิทาน เช่น การอ่าน การฟัง การเล่า การเล่นเกมบทบาทสมมติ ฯลฯ เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์

แผนการสอน หมายถึง การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมนิทาน ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผล และประเมินผล

การเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยการใช้กิจกรรมนิทาน หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการเขียนแสดงความรู้สึกนึกคิด ตามจินตนาการ ตามประสบการณ์ของผู้เขียนออกมาในรูปแบบของนิทาน หลังจากการฝึกใช้กิจกรรมนิทาน

พัฒนาการทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง ความก้าวหน้าของทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์
หลังจากการฝึกใช้กิจกรรมนิทาน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้แผนการสอนการใช้กิจกรรมนิทานเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ สำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนภาษาไทยในการปรับปรุง พัฒนาการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์